

ÚJHELYI JÁNOS

Szívzörej

08.20

Napok óta egy verstöredék bujkált benne: „Szoktatom szívemet a csendhez. Nem oly nehéz” — Hol hallotta? Ki írta? Szemével az ügyeletes tisztén csüngött, minden szavát tisztán értette, a parancskihirdetési foglalkozás utolsó másodperceiben jártak... A szavak követelőzően dörömböltek a mellkasában: szív, csend, nem oly nehéz...

Ekkor a nevét hallotta. Jelentkezett. Az ügyeletes tiszt átnyújtott egy levelet: — Reggel érkezett. Expressz.

Rögtön felismerte az anyja írását. Mint a vihartól földre vert búzaszálak kusza sora, úgy hajlott a címzés: Bondár István I. éves tiszthelyettes hallgatónak... A boríték bal sarkán, egészen lent, ferdén ragasztva a téglaszín szélű címke: EXPRESS. Zavarban volt, még sohasem kapott expresszlevelet. Csak nincs valami baj otthon? Mi történhetett, hogy az anyja... Az ügyeletes tiszt várakozóan hallgatott, a társai a levelet bámulták, meg őt... Ki tudja, mire gondolnak? Végre összeszedte magát, megköszönte a levelet, tisztelgett, visszalépett a sorba. A felbonthatlan borítékot munkaruhájának a felső zsebébe csúsztatta. A fiúk felmorajlottak, a kielégületlen kíváncsiság hangja volt ez, az ügyeletes tiszt oszolt rendelt. Fordulatban, egy másodpercre, Bondár István elmosolyodott, mert eszébe jutott a vers címe és szerzője. József Attila: Óda. Igen! Még a szakmunkásképzőben (talán másodévb?) valami szavalóversenyen ezzel a verssel nyert egy lány... Megvan! Másodév végén, nyáron, az olvasótáborban... A lányt Marikának hívták... Megtetszett neki a vers, mikor hazament a táborból, vett egy József Attila-kötetet... „Szoktatom szívemet a csendhez...” A társai már messze jártak, utánuk futott az udvarra.

08.30

Az oktatóműhelyben megkezdődött a gyakorlati foglalkozás. Az elsőéves hallgatók egy GAZ 69-es terepjáró kocsihoz kerültek. A tanműhelyoktató ismertette az aznapi feladatokat; fogyasztásmérés, füstölésmérés, az üvegyertyával történő gyújtás ellenőrzése...

Bondár István hallgatta a pattogó szavakat, nézte a gépjármű lemeztelenített alvázat, s közben arra gondolt, hogy másfél év múlva, mint végzett tiszthelyettes, őrmesteri rangban, ugyanezt a munkát végzi majd, talán éppen ebben a műhelyben, vagy az ország más pontján... Ki tudja azt még? Eszébe jutott egyetlen komoly értéke, a karcsú, piros Babetta... Persze, csak segédmotor, de azt már ő kereste, a két kezével. A szakmunkásképző három éve alatt spórolta össze az ösztöndíjából, meg a hétvégi mellékkeresetekből... Mikor bevonult, Lalira, legidősebb öccsére hagyta a Babettát, hogy járjon vele, de vigyázzon rá nagyon. Lali tizenhat éves, kőművestanuló, rém boldog volt, amikor megkapta a kis segédmotort... Lali! Meg-

A Magyar Írók Szövetsége és a Honvédelmi Minisztérium pályázatán II. díjjal jutalmazott novella.

tapogatta a levelet a zsebében. Mi lehet otthon? Az oktató tiszthelyettes, Kovács őrmester befejezte az előadást, a fiúk egymást taszigálva a GAZ-hoz nyomakodtak. Megkezdődött a feladat-végrehajtás. Bondár István sem tétozavott, azonnal a kocsi alá bújt.

10.15

A gyakorlati foglalkozás és az elméleti órák között a nagyszünet következett. Húsz perc szabad idő! Az elsőéves hallgatók visszamentek a főépületbe, a tanterem előtt ácsorogtak. Mit lehet csinálni húsz perc alatt? A barátok megbeszélhetik, hogyan töltik a hétvégi kimenőt — hiszen ma szombat van! — a laktanyához három kilométernyire fekvő nagyközségben. A szorgalmasabbja átfuthatja még egyszer a soron következő óra tananyagát; és lehet fecsegni semmiségekről: az ebéd várható kalória-tartalmáról, valamelyik kedvelt vagy éppenséggel utált tisztról, tiszthelyettesről... És persze leginkább a lányokról... Hát igen. Ez itt mindig téma. A nők!

Bondár István elhúzódott a többiektől, s a folyosó bemélyedésében, egy ablak alatt elolvasta édesanyja expresszlevelét. A levél így szólt:

„Drága nagyfiam! Nehéz a szívem, mert meg kell írnom az igazságot. Sokat rágódtam rajt, megmondjam-e néked? Arról van szó fiam, minek kerteljek tovább, hogy Eta szombaton, tehát mikor ezt a levelet megkapod, már férjhez ment... A múlt vasárnap behívogattott a vőfi, Kenderesi Imre, nálunk is volt és családosul elhívott bennünket a lakodalomba. Tudod, hogy milyen kis helyen lakunk, így nem ért váratlanul a hír, én már rég meggyőződtem, hogy Eta elpártolt tőled, de hát nem akartalak elkeseríteni... A vőlegényt Virágos Menyhértnek hívják, olyan technikusi-féle, nem ismerheted, azután került Újfaluba, mikor te elmentél hazulról... Édes drága fiam, és most sírok, mert én nem így képzeltem el a jövődet, hiszen tudom, hogy Eta miatt hagytál el bennünket, hogy minél előbb önálló, kereső ember legyen belőled, hogy össze tudjatok házasodni... Apád azt mondta, ne írjak neked semmit, majd utólag bizonyára könnyebben elviseled, de én úgy éreztem, sohasem bocsátanám meg magamnak, hogy nem tudattam veled előre a szomorú hírt. Húztam, halogattam a levélírást, tegnap aztán rászántam magam, bejöttem Újfaluba a postára, itt írom ezeket a sorokat most... A postás néni mondta, hogy expressz adjam fel, így már holnap megkapod, még idejében éppen. Kedves gyermekem. Nem tudom, hogy gondolkodol, én napok óta csak sírok, mondanám, gyere haza, hiszen olyan régen láttalak, és mostanában minden éjszaka veled álmodok, de félek is, hogy valami nagy bajt csinálsz, kárt teszel magadban, de ne tedd, mert abba én belehalok... Apád, meg senki nem tud erről a levélről, én kötelességemnek éreztem, hogy megírjam, a többit rád bízom. Kedves István fiam. Nem tudom hogyan fejezem be... Mert a történetek ellenére nagyon szeretnék látni, hiszen mióta elmentél, még beszélgetni sincs kivel. Apád rendületlenül iszik, de hát volt időm már megszokni. A testvéreid valamennyien jól vannak, velük nincs sok baj, csak hát kicsik még... és én nagyon egyedül vagyok... Tegyel a belátásod szerint, csak bajt ne csinálj, drága fiam. Sokszor csókol és ölel szerető anyád. Most jut eszembe, ha rászánod magad és hazajössz, ajándékról ne gondoskodjál, vettem Debrecenben egy jénai tál készletet, majdnem ezer forintomba került, de nekem megérte, tudod, milyenek itt a majorságban az emberek, csak azt lesik, ki mennyit ad. Csókollak mégegyszer: Anyu.”

11.05

A történelemórán Bondár Istvánt felkérdezték. Jelesre felelt. Tizenöt percg elemezte okosan, pontosan a Magyar Tanácsköztársaság bukásának katonapolitikai okait.

Últ a helyén, a harmadik padban, Soós Tamás mellett. A fiúk közül őt szerette a leginkább, barátok voltak, már az első napokban összeszoktak, ahogy idekerültek. De a levélről neki sem szólt. Szorítást érzett a szíve körül, egy pillanatra úgy érezte, hogy ki kell rohannia a tanteremből. Az órájára nézett, számbavette a követ-

kező órákat. Ezután szakrajz következett, aztán még kettő, fizika, magyar. Ki kell bírni! És senki nem tudhat meg semmit, szögezte le magában.

14.07

A tanórák befejezése után Bondár István felkereste az irodájában Kerekes hadnagyot, a politikai instruktort.

— Eltávozást kérek, vasárnap huszonnégy óráig, családi okból kifolyólag — mondta a fiú, minden bevezetést mellőzve.

Íróasztala mögül fáradtan nézett rá a hadnagy. Tegnap költözött be az újonnan épült szolgálati lakásába, feleségével és két kisfiával, hat évig albérletben élt. Hajnali négykor fejezték be a rámolást, fél nyolcra jött szolgálatba. Törődött volt.

— Üljön le. Miről van szó?

— Családi ügy. — Bondár István állva maradt. — Lakodalom. Szeretnék elutazni...

Kerekes hadnagy felállt az íróasztaltól, a fiúhoz sétált. Kis termetű volt, a váláig ért csupán Bondár Istvánnak.

— Ki esküszik?

— Erre most nem válaszolhatok.

A kis hadnagy körbejárta a fiút.

— Mégis, hogy képzeli? Beront ide, se szó, se beszéd, csak engedjem el?! Nem ismerek magára!

Megállt a fiúval szemben.

— A rendkívüli eltávozáshoz a századparancsnok elvtárs engedélye szükséges. Ezt, ugye tudja?

— Ismerem a szolgálati szabályzatot. — Bondár István a levegőbe bámult. — Ha akarja hadnagy elvtárs, elmondom az ide vonatkozó részeket...

— István! Tudom, hogy levelet kapott reggel otthonról, expressz... Nem volna jobb, ha...

— Hadnagy elvtárs, én még sohasem kértem eltávozást, mióta ide jöttem!

— Talán tudok segíteni, ha beszél. Miért nem beszél?

Bondár István lehajtott fejjel hallgatott. A hadnagy széttárta a karját.

— Sajnálom.

— Hadnagy elvtárs, engedélyt kérek a távozásra.

— Menjen! És ha meggondolta, itt talál.

A fiú tisztelgett és kiment a szobából.

14.10

Bondár István visszament Kerekes hadnagy irodájába, és szó nélkül átnyújtotta az expresszlevelet. A kis hadnagy, amikor a levél végére ért, fakó hangon szólalt meg.

— Mindent értek. Jöjjön, felmegyünk a századparancsnok elvtárhoz!

14.18

Bondár István a századparancsnok előszobájában várakozott. Az izgalomtól nyirkos volt a tenyere, többször egymás után a nadrágjához törülte a kezét. A szobából semmi nem hallatszott ki, hiába fülelt. Az erőtlen decemberi nap az arcába vágott, borsó nagyságú verejtékcseppek gyöngyöztek a homlokán. Végre megnyílt az ajtó, Kerekes hadnagy kiszólt:

— Jöjjön be!

Bondár István belépett az irodába. A századparancsnok, fiatal ember, alig túl a harmincon, a szoba közepén állt, kezében tartotta az expresszlevelet. Higgadtan, szárazon beszélt, tekintetével fogva tartotta a fiút.

— Elolvastam az édesanyja levelét Bondár elvtárs, és a hadnagy elvtárssal megbeszéltük a kérését. Úgy döntöttünk, engedélyezzük rendkívüli eltávozási kérelmét.

Bondár István megbillent, a századparancsnok ezt észrevette, megkérdezte:

— Nem akar leülni?

A fiú nemet intett a fejével, a századparancsnok kis szünet után folytatta:

— Tudnia kell, hogy nagy felelősséget vállaltunk, mikor meghoztuk ezt a döntést. De bízunk magában. Kiváló tanuló, jó közösségi ember, a hivatástudata fejlett...

Itt elakadt, nézte a sápadt, verejtékes arcú fiút. Csendesen kérdezte:

— Mikor kezdődik a lakodalom? Hazaér?

— Már elkezdődött — mondta Bondár István. — Minálunk így szokás.

— Tíz-tizenöt percen belül elkészülnek az iratai. — A századparancsnok hangja ismét a régi volt. — Addig öltözzön át, ebédeljen meg. A laktanyát a szolgálati szabályzatnak megfelelően csak fél háromkor hagyhatja el. A vonatot így is eléri. Megértette, amit mondtam?

— Megértettem — mondta Bondár István. — Engedélyt kérek...

— Itt a levele...

A századparancsnok kezét nyújtott.

— Jó utat. És vigyázzon magára!

Bondár István eltette a borítékot és megszorította a feléje nyújtott kezét.

— Köszönöm szépen.

— Elmehet — mondta a századparancsnok.

14.23

A zászlóalj-alegység szolgálatnál egy másodéves tiszthelyettes-hallgató kinyújtott nyelvvel, körülményes lassúsággal jegyezte be a naplóba Bondár István körletelhagyási okmányának adatait. Az utazásra kész, átöltözött fiú ott toporgott mellette.

— Siess már! Ha lekésem miattad a vonatot, agyonverlek!

— Nyugi! — mondta a másodéves fiú, s tovább körmölte az adatokat: hová, meddig? miért?

14.27

A kapuügyelettől három méternyire állt, az óráját nézte. Még három teljes perc! A másodpercmutató csigalassúsággal körözött a fekete számlap felett. Észrevette, hogy az ebédlő irányából egy munkaruhás kisfiú jön felé. Horváth Jóska! A kiképzőbázison belül egy másik tiszthelyettesképző iskola is működött, oda nyolc általánost végzett gyerekeket vettek fel. A képzés négy éve alatt autószerelői szakmunkásbizonyítványt szereznek majd a tiszthelyettesi rang mellé. Ebbe a kísérleti iskolába járt Horváth Jóska, aki a csehszlovák határról jött ide, a Duna—Tisza közére. Minden vágya az volt, hogy katonatiszt legyen, de tavaly helyhiány miatt nem vették fel az Egri Katonai Kollégiumba, így került ide. Bondár István már az első napokban felkarolta a szótlan, csendes, visszahúzódó kisgyereket, olyan volt neki Horváth Jóska, mint valamelyik otthonhagyott kistestvére.

— Szia! — mondta Horváth Jóska, mikor Bondár Istvánhoz ért. — Te meg hová mész?

— Eltávozásra. — Bondár István az órájára nézett.

— És mikor jössz vissza? — kérdezte a kisfiú elkomolyodva.

— Mikor, mikor?! Nem mindegy az neked?

— Nem! — felelte a kisfiú. — Azt ígérted, hogy vasárnap délután kimegyünk a faluba... Moziba.

— Haza kell mennem. Fontos. — Bondár István megsimogatta a kisfiú fejét. — Na! Ne haragudj már.

— És miért kell hazamennem?

— Lakodalom lesz.

— Lakodalom?! — A kisfiúnak felragyogtak a szemei.

— Akkor hozol egy sült tyúkot?

— Hozok, persze, hogy hozok. — Bondár István felfedezte Kerekes hadnagyot, feléjük közeledett. Meglőkte Horváth Jóskát. — Eridjél már! Hétfőn az ebédnél megkereslek... De addig jó legyél!

A kisfiú elnyargalt, futtából még visszakiabálta:

— Tortát is hozzá! Azt is szeretem.
 — Jó, jó.
 Kerekes hadnagy már ott állt mellette.
 — Nyissa ki a táskáját!
 Bondár István értetlenül nézett a fáradt mosolyú hadnagyra.
 — Tessék?
 — Nyissa ki a táskáját! — A hadnagy egy nagy barna zacskót húzott elő a háta mögül. — Az útra, egy kis hideg élelem... Tudom, hogy nem ebédelt.
 — A hadnagy elvtárs mindent tud... — A fiú szétnyitotta a sporttáskát, a hadnagy beleejtette a csomagot.
 — Vasárnap én leszek a napos tiszt. Várom. Ha megjön, jelentkezik nálam. Értette?
 — Értettem. — Bondár István az órájára pillantott. Már csak fél perc, és...
 — Viselkedjék okosan.
 Letelt a fél perc, Bondár István keményen a hadnagy szemébe nézett.
 — Elmehek??!
 — Szerencsés utat — mondta a hadnagy.
 A fiú a kapuügyeleteshez lépett, tisztelgett.
 — Törzssörmester elvtárs, kérek engedélyt eltávozásra...
 A hízásra hajlamos, szőke bajszos törzssörmester kidugta a kezét a kis ablak nyílásán.
 — A papírjait!
 Bondár István átadta a katonaisgazolványát, a körletelhagyási engedélyt és a szabadságolási igazolványát. A szőke bajszos áttanulmányozta az iratokat, aztán kijött a helyiségből, megállt a fiú előtt, alaposan megnézte.
 — Haja megfelelő, ruházata is, a cipője tiszta — mormogta félhangosan. — Rendben! Mit visz ki?
 Bondár István szétnyitotta a táskáját, a barna élelmiszeres zacskó mellett csak a József Attila-kötet fehérlett.
 — Ennyi az egész?
 — Ennyi.
 — Mondja el az egyes pontot „A körletet elhagyó katona kötelmei”-ből.
 Bondár István nagyot lélegzett, egy szuszra fújta.
 — „Mindenkor pontosan tartsa be a katonai udvariasság és tiszteletadás szabályait, előírás szerint öltözködjék, és a Magyar Néphadsereg fegyveres erőinek katonájához méltó módon viselkedjék”.
 — Köszönöm! Távozhat! Jó utat kívánok.
 Bondár István előtt egy őrséget teljesítő sorkatona megnyitotta a sorompót.
 — Mikor jössz vissza? — kérdezte halkán.
 — Mit tudom én! — felelte Bondár István.
 Mikor kívül volt a kapun, visszanézett. Kerekes hadnagy a kapuügyeletnél állt, búcsúzóul megemelte a kezét. A fiú tisztelgett, majd futásnak eredt a falu felé vezető keskeny betoncsíkon.

15.01

Az állomás pénztáráblaka zárva volt. Kisétált az épület elé, egészen a vágányokig. Reménykedve bámult a messzeségbe, de a vonatnak még hírmondója sem volt. Korán érkezett, megállás nélkül futotta le a laktanya és az állomás közötti közel három kilométeres távot. Hozzá hasonló korú katonák ácsorogtak az épület környékén, és néhány civil: egy fiú és egy lány, egymást szorosan ölelve... Háti-zsákos öregember... Középkorú férfiak... Visszament a pénztárhoz, a barna függöny még mindig ott sötétlett az üveglablak mögött. Újra kint volt az állomás előtt, most a falu felé fordult, azt figyelte sokáig. Alig-alig látott embert a hosszan kigyózó úton. Néhány lépésnyire volt tőle a kocsmá, bement. Hátralátványban terpeszkedett, férfiak vették körül. Idegesítően csattogtak a fehér golyók. Bondár István tanácstalanul állt a pult előtt.

— Mit adhatok? — kérdezte egy nagy mellű, platinaszőke nő. — Na, nyögjön már valamit, kisfiam!

— Egy málnát... — Bondár István éhes volt. — Valami ennivalót is... — A pulton néhány hűspogácsa és három apró feketére égett keszeg árválkodott. — Azt — mutatott a halakra.

— Kenyeret, zsemlét?

— Nem kérek.

— Tizenhét ötven.

Bondár István leguberalta a pénzt, forintosokban, kínlódott a platinaszőke nő gúnyos mosolyától. Végre sikerült. A sarokba húzódott, gyúrta magába az agyon-szózott halakat. Pufajkás, nagy darab fiú állt mellé, félig telt sörös korsót egyen-súlyozott a kezében, enyhén ittas volt. Egy darabig bámulta Bondár Istvánt, majd megkérdezte:

— Szabira mész?

— Aha — mondta Bondár István, és kortyolt egyet a málnájából.

— Nem ismeresz meg, mi?

Bondár István belenézett a szélesen mosolygó arcú fiú arcába.

— Nem — mondta elutasítóan.

— Pedig én ismerlek! — Az ismeretlen a falnak döntötte a hátát. Egyre csak mosolygott. — Mit gondolsz honnan? Bondár István nem felelt, lenyelte az utolsó halat, megtörülte a száját.

— Tiszthelyettes hallgató vagy... A laktanyában. Igaz?

— Igaz.

Bondár István menni készült, de a pufajkás elállta az útját.

— Én is ott melőzök már fél éve. A távfűtést szereljük, hogy meg ne fázzatok télire... Iszol velem egy sört?

— Nem iszom! Megy a vonatom.

— Osztán te végleg bezupáltál? — A pufajkás a falnak billent, korsójából a földre ömlött a sör. Nevetve rázta meg a fejét. — Hallod-e, nekem büdös a katonaság! — Szabad kezével belemarkolt Bondár István zubbonyába. — Megértesz?!

— Hagyjál békén! Szóltam hozzád?

— Te ott valami KISZ-es vagy... Hallottam rólad, irodalmi színpadot csinálsz, mi?

Bondár István egy határozott mozdulattal lesöpörte magáról a pufajkás kezét, az ajtóban még hallotta, ahogyan utána kiáltotta az idegen:

— Majd megkereslek, én is tudok egy verset...

Bevágta a resti ajtaját, csak úgy csattant. Az állomáson a pénztárlak előtt legalább húszan sorakoztak. Az úristenit, még lemaradok, dühöngött magában a fiú. De nem maradt le, sőt, miután megváltotta a jegyét, még öt percet várakozott, míg a távolban feltűnt a kis fekete gőzmozdony.

15.22

A vonat kényelmesen bandukolt. Alkonyodott, szürkesség burkolta be a kocsit, a villanyt még nem gyújtották fel. Bondár István jó helyet talált, ablakhoz került, igaz, hogy a menetiránynak ellenkezően, de így is megfelelő volt. Kibámult a mocskos üvegen, szemre vételezte a tájat. A végtelennek tűnő lapos síkságon, messze, tanyabokrok fehérlettek. — Mintha csak otthon lennék — gondolta a fiú —, a Berettyó melletti pusztaságban... Pedig még majdnem négyszáz kilométeres távolság választotta el az otthonától. Bejáró tanulólányok viharoztak el mellette, hangosak voltak, kólás üvegeket szorongattak a kezükben. Csak most nézett körül, kikkel is utazik egy kocsi-ban. Szemben vele fekete ruhás, középkorú férfi dúdolgatott magában... Tőle jobbra két katona, vitatkoztak valamin... Távolabb nagy bajszú, vörös arcú paraszt bácsi... Aztán egy fiatal, terhes nő, kezét a hasára szorította... Háta mögött egy asszony feküdt a kétszemélyes ülésen, tátott szájjal, félig nyitott szemekkel aludt... Ment a vonat. Bondár István az ülés támlájára hajtotta a fejét.

„Drága Etuskám! Ahogy ígértem, azonnal írok neked, amint megérkeztem. Késő

este van, de a takarodóig van még néhány perc. Az utazás egyáltalán nem volt fárasztó. Mikor Pesten átszálltam a másik vonatra, megismerkedtem egy fiúval. Soós Tamásnak hívják, Nógrádból jött, szimpatikusnak látszik. Jól összebarátkoztunk mire ideértünk, a büfékocsiban meghívtuk egymást egy-egy sörre. Ott aztán másokkal is megismerkedtünk, olyan fiúkkal, akik szintén ide tartottak, a tiszthelyettesképzőbe. Már vagy tízen-tizenketten voltunk, mire megérkeztünk. Szakadt az eső, ez egy kicsit lehangoló volt. Egy autóbusz várt bennünket az állomáson, meg egy hadnagy elvtárs, most már tudom is a nevét, Kerekesnek hívják. Nagyon kedves ember, és nem is túl öreg, olyan harminc körüli. Mellém ült a buszon, és a beszélgetés során kiderült, hogy majdnem földiek vagyunk, csak ő szabolcsi. Aztán mikor beértünk a laktanyába, a klubszobában megismerkedtünk a századparancsnokunkkal. Nagyon szigorú ember, pedig ő sem öreg, egykorú lehet Kerekessel. Rövid beszédben ismertette a ránk váró új életet, aztán megkérdezte, van-e közülünk olyan, aki meggondolta magát, mert az most még szabadon távozhat. Senki sem jelentkezett, hallgattunk, néztünk magunk elé. Az ismerkedés után megmutatták a körletet, meg a hálólhelyünket, elhelyezkedtünk, majd megvacsoráztunk. Bőséges kaja volt, két szelet rántott hús, krumpli, saláta... És most itt ülök a KISZ-klubban, a mellettem levő asztalnál Soós Tamás, ugyancsak levelet ír, biztosan a szerelmének, bár erről, ilyen témáról még nem beszélgettünk... Drága Etuskám! Nagyon szépen kérek, bocsásd meg a tegnapi esti dolgot. Tudod, annyira elveszítettem a fejemet, talán nem is voltam teljesen magamnál. Tudod jól, hogy nekem még nem volt nő az életemben, mindig csak téged szerettelek, talán ezért, még az elválás miatt akartam annyira... Most már nyugodt vagyok, bízom benned, és meglátod, nagyon gyorsan eltelik ez a két esztendő. Nagyon szeretlek, Veled alszom majd el. Szia drága szerelmem, ne felejts el, én csak rád gondolok, mindig, egyfolytában. István"

„Kedves Pista! Kívánom, hogy levelem jó egészségben találjon. Én nem haragszok rád, hiszen tudom, hogy minden fiú előbb-utóbb azt akarja, amit te akkor. Bevallom, én is szerettem volna, akartam is, csak félttem. Attól félttem, ami már sok lánnyal megtörtént, hogy utána otthagyja a fiúja. Ezért én is azt kérem, ne haragudjál rám. Itthon nincsen különösebb újság, változatlanul a bornyászatban dolgozom, édesanyád mellett. Nagyon kedves és megértő hozzám, munka közben sokszor megengedi, hogy pihenjek. Néha bánom, hogy nem tanultam tovább, biztosan jobb lenne, de elég az, ha te tanulsz... Meg nem is volt kedvem, hiszen tudod. A mostani munkámmal elégedett vagyok, a kis bocik is olyan aranyosak. Csak az a baj, hogy nagyon korán kell felkelni az első etetéshez. Négykor, negyed ötkor. Este meg sokáig fentmaradok, tévét nézek, utána meg rád gondolok. Én is szeretlek, és hajnalonként arra gondolok, hogy két év múlva majd minden megváltozik és elviszel innen a pusztaóról, amit már nagyon unok. Jó állásod lesz, meg lakásunk is, a két gyerek, egy fiú és egy lány. Úgy, ahogy azt elterveztük kettesben. De erről senkinek nem beszéltem, ez a mi titkunk. Most megy a rádióban a kedvenc számunk, az Elbimbó. Várj, felerősítem. Hallod? Most rád gondolok, csakis terád. Szeretlek. Nem csaltál meg? Eta"

16.03

Kigyulladt a fény, egy fiatal kalauz megkopogtatta a lyukasztójával Bondár István vállát.

— A jegyet! Légy szíves...

A fiú átnyújtotta az utazási igazolványát és a vasúti jegyét. Csattant a lyukasztó.

— Hová utazol?

— Berettyóújfaluba, illetve még tovább...

— Tessék. — A kalauz visszaadta a papírokat. Pesten majd a Nyugatiban kell átszállnod.

— Tudom, köszönöm.

— És ne haragudj, hogy felébresztettelek... Muszáj!

— Nem aludtam.

— Szabira mész?

- Igen.
- Hát jó utat!
- Köszönöm.

A fiatal kalauz elment, Bondár István körülnézett a kocsiban. A nagy bajszerű, vörös arcú paraszt bácsit már nem találta a helyén... A két katona mellett új fiú ült, vadonatúj farmerszerelésben, ő vitte a szót. A dzsekijén virító virágokra mutatott.

— A csajom műve, körbehímezett. Ez itt egy tulipán, ez meg egy rózsza, dália, és itt ezek margaréták, hulló szirmokkal... Baro, ugye? Jó sok van belőle.

A két katona irigykedve figyelte a hulló szirmú margarétákat.

— Állati — mondta az egyik, az izgatottabb. Apró hörcsögszemét nem tudta levenni a virágokról.

— Ha leszerellek, már csak két hónapom van, első utam az Ecseri... illetve a Nagykőrösi út.

— Tudod, mennyibe kerül most egy farmer? — kérdezte a másik katona, a szemre nyugodtabb természetű. — Legalább egy ezres. Dzsekivel kétezer...

— Na és?! Kibírom. Van otthon pénzem, meg kapok majd leszerelési segílyt a szakszervezettől. — A fiúk felvisítottak, térdüket csapkodták a röhögéstől.

— A szakszervezet, na ezt jól mondtad, ad az neked... Egy nagy kalappal... — mondta a higgadtabb katona.

— Igyunk! — A farmernadrágos megmarkolta sörösuvegét. — Arra, hogy minél előbb leszereljete!

Bondár István elfordította róluk a szemét. A tájat nézte, de abból szinte már semmi sem látszott — köd volt.

„— Drága Édesanyám! A levele megint elszomorított, értse már meg, önként vállaltam a katonai pályát, senki sem kényszerített rá. Nincs igaza, mikor arról ír, hogy én menekülni akartam otthonról, inkább segíteni akartam magukon, hogy rám ne legyen többé gondjuk. Tudom én, hogy jól jött volna a kis fizetésem, az öt testvéremet sem felejtettem el, de nekem, már a saját jövőmmel kell számolnom, négy hónapja elmúltam tizenhét éves. Itt a két év alatt technikus-tiszthelyettes nevelnek belőlem, aztán dolgozni fogok, lakást kapok és megházasodhatok. A katonai pályában nem csalódtam, hiszen tudja, hogy gyerekkorom óta vonzódtam az egyenruhához, bejártam a határőrökhöz, pedig ezért sokszor megvert édesapám. Ha végzek, a román határszélre szeretnék majd visszakerülni, a maguk közelébe. Csak megvannak nélkülem, ha nehezen is, és ha az iskolát befejezem, ígérem, támogatni fogom Édesanyámékat. Én a kistestvéreimről sohasem fogok elfeledkezni. Ezért kérem is édesanyámat, ne küldjön többet csomagot, nagyobb szükség van arra otthon. Itt mindenem megvan, a táplálék bőséges, a bevonulás óta — épp a múlt héten mértem meg magamat — két és fél kilót híztam.

Kedves Édesanyám. Lassan eltelik az első hónap, közeledik az eskütétel napja, arra kérem, jöjjenek el. Tudom, hogy édesapámra nem számíthatok, de legalább maga jöjjön el... És hozza magával Etust. A költségeket majd én állom. Ha ketten lesznek, az nekem elég. Még egyszer kérem édesanyámat, ne haragudjon rám. Nem hagytam cserben magukat, az Újfaluban épülő házunkat majd a nyáron befejezzük, egy teljes hónapom lesz szabad, a jövő ősszel beköltözhetnek a majorból. Édesapámnak is tessék szíves megmondani, hogy ne gyűlölködjön rám, én mindent meg fogok tenni, hogy a családunk egyenesbe kerüljön. Én változatlanul szeretem magukat, a kis testvéreimre is nagyon sok szeretettel gondolok, csak az bánt, hogy édesapám annyira iszik, de kicsit őt is megértem, hiszen világéletében annyit, de annyit dolgozott, és olyan kevés öröme volt... Tudatom még édesanyámmal, hogy tegnap beválasztottak a KISZ-vezetőségbe, kultúrfelelősnek, kicsit félek, mert nem igen tudom még, mit is kell csinálnom. De az boldoggá tett, hogy a szavazás egyhangú volt, mert úgy éreztem, hogy szeretnek a társaim... Én jól érzem itt magam, édesanyám, bár most még csak az alaki kiképzésnél tartunk, és ez nagy fizikai megterhelés, de októbertől már tanulni is fogunk. Befejezésül: az esküre feltétlenül várom, Etussal együtt...”

„Drága Szerelmem, Kedves, Édes Pistikém! Rém boldog vagyok, mert úgy néz ki, hogy el tudok menni az avatásodra. Bár anyu ellenezte, de apu megengedte, s nálunk övé a döntő szó. Beszéltem anyukáddal, együtt fogunk utazni. Úgy izgulok, alig várom, hogy megint lássalak. Nagyon megnyírtak? De azért ugye, olyan helyes vagy, mint amikor elmentél. Úristen, már egy hónapja lesz mindjárt. Már bánom, hogy akkor nem engedtem neked. (Tudod, ugye, hogy mire célzok?!) Szeretlek és vágyódom utánad. Milliószor csókol a te kis bogarad: Eta. Ui.: Ha megkapod a levelem azonnal válaszolj. Az utazásig meg, még ideér.”

16.14

— Egyszerűen felrobbant az egész demizson pálinka... Kész röhej, meg lehetne gyújtani a peront.

Bondár István értetlenül nézett a mellette ülő harminc körüli nőre, aki a combja között büféskosarat szorított.

— Mi történt?

— Maga nem hallotta a durranást?! Egy parasztnak felrobbant a pálinkája.

A szomszéd ülésről átszólt a farmerruhás fiú.

— Ha kutya lennék, most mennék lefetyelni.

Általános röhögés fogadta a szellemes bmondást, csak Bondár István nem nevetett. Halkan kérdezte:

— S a bácsinak nem lett baja?

— Baja?! Mint a veszett ég, úgy káromkodott, aztán leszállt. — A büfésnő a kosarába nézett. — Na fiúk, tessék vásárolni!

— Van valami édessége? — kérdezte Bondár István.

— Na végre, hogy maga is kér valamit! Háromszor elmentem maga mellett, kiabáltam: kávét, sört, üditőt, csokoládét... Maga meg, mint aki alszik. Csoki? Van. Milyet akar?

— Mogyorósat.

— Huszonhét nyolcvan...

— Kisebb nincs? — A fiú zavarban volt. — Tetszik tudni a testvéreimnek kelene... Sokan vannak.

A büfésnő felcacagott.

— Jó ég! Hát hány testvére van magának?

— Öt.

— Szívesen találkoznék az apjával, ha véletlenül erre jár...

A szomszéd fiúk felröhögtek, Bondár István is elmosolyogta magát, mert eszébe jutott az apja. Méghogy... Na hiszen. A büfésnő becsomagolt öt kis tábla csokoládét.

— Ad egy ötvenest és egálban vagyunk. Oké?

— Oké — hagyta rá Bondár István és fizetett.

A nő felállt a fiú mellől.

— Ha valamire még szükségük van, fiúkák, a helyemen megtalálunk. — Ringó léptekkel ment el.

— Haza vágnám szívesen — mondta az idegesebb természetű kiskatona, ahogy utána bámult a nőnek.

— Bizony isten elintézném, még itt a vonaton.

— Hát menj utána és motozd meg a bugyiját — mondta a higgadtabb. — Senki nem tart vissza.

A másik legyintett.

— Vár otthon a csajom. Spórolni kell. Ígyunk már! — Összezsattantak a sörös-üvegek. Bondár István nagyot nyelt, szomjazott. — A hal, az agyonszózott heringek, azok kívánják a vizet — gondolta magában. Kiszámította, mennyi pénze maradt, nem sok. Múlt havi ösztöndíjának több mint a felét könyvekre költötte, szerette a könyveket, főleg a verseket. És ki gondolt erre a váratlan utazásra? A kocsijában három idősebb férfi verte a kártyát, ultiztak. Ide hallatszott, ahogy az egyik felkiáltott: — Megkontrázom! Adu ász! Piros!

„Drága Édesanyukám! Nagyon szépen megköszönöm, hogy el tetszett jönni az avatásomra. Életem legszebb napja volt, külön megköszönöm, hogy Etát is magával hozta. Az ennivalót, kérése ellenére megosztottam a társaimmal, ezért ne tessék rám haragudni, ez itt így szokás. A fasírtból adtam a kis Horváth Jóskának is, tessék emlékezni rá, ő a másik tiszthelyettes-iskolába jár. Csak az volt a baj, hogy nagyon kevés időnk maradt a beszélgetésre. Kedves Édesanyám, nagyon boldog vagyok, hogy édesapám összeszedte magát és nem iszik annyira. Annak is örülök, hogy Lali jól tanul, a Babettát, amit tönkretett, majd megjavítom, ha hazamegyek karácsonykor. Én is jól vagyok. Most már komolyra fordult a dolog, tanulok kegyetlenül. Napi hat óra elméleti és gyakorlati foglalkozás, meg más elfoglaltságok is vannak. De én bírom a tanulást, játszva megy, hiszen itt minden feltétel meg van arra, hogy magunkat képezzük. Egyre szeretném megkérni Édesanyámat... Tessék szólni Etának... Már három levelet írtam neki a találkozónk óta, és ő még egyre sem válaszolt. Mi van vele? Tessék már utána nézni. Csak nem beteg? Tudom hogy fárasztó a munkája, de így vagyok én is, esténként az ágyba zuhanok, és álom nélkül alszom át az éjszakát...”

„Kedves István! Nem tudom, miért kellett rámszabadítani az anyádat, állandóan utánam koslat, minden lépésemről tudni akar. Ez így nem lesz jó! Ha nem vetted volna észre, én is felnőtt, önálló ember vagyok. Ha valami bajod van velem, nekem szólj, és ne az anyádnak. Különben, ha tudni akarod, november elsejétől bemegyek Újfaluba, a varrodába, betanított munkás ieszek. Igen, utálom, hogy mindig bornyúszagú vagyok! Persze, te most biztosan elítéled a döntésem, könnyű neked: jó helyed van, megbecsülnek, szeretnek. Hát én is akarok valaki lenni! Ez nem ellenkezik a szándékkal, hiszen mindig azt hajtogattad, hogy tanuljak én is valami szakmát. Megpróbálom, talán még nem késő. Itthon különben egyre elviselhetetlenebb az életem, anyám folyton zaklat, hogy elmúltam tizenhat éves, férjhez kellene mennem. És te olyan messze vagy, és lehet hogy már van valakid... De én téged szeretlek! Érted? Ja, a múlt szombaton bent voltunk a szüreti bálon, Újfaluban. Egymás után kértek le a fiúk, legalább nyolcvannal táncoltam az éjszaka folyamán. Nem én számoltam, hanem Anyu. De én csak rád gondoltam, és nem csaltalak meg, mert ha nem vennéd észre, még mindig téged szeretlek. Csak ez a rettenetes nagy távolság ne lenne közöttünk. Néha úgy érzem, te már el is felejtettél... Anyádnak ne írd erről a levélről és ne uszítsd ellenem. Jaj Istenem, olyan nehezen múlnak a napok. Mikor jössz már haza? Az avatáson különben rém helyes voltál. Most búcsúzom, tanulni kell, mert a varrodában felvételi vizsga is lesz...”

A vonat állt. Bondár István a másik sín páron veszteglő tehervonatot bámulta, a nyitott platók frissen égetett téglákkal voltak megpúpozva. A tél eleji estében világítottak a mértani formák. Vele szemben az ünneplő ruhás férfi aludt, vállára billent a feje; az ultizók már leszálltak, csak a terhes nőt látta messzebb, kezét most is a hasán szorongatta. A két katona és a farmerruhás fiú közé új utas ékelődött, egy öregasszony, riadt, pislogó szemekkel darabkára húzta magát. A farmeres vitte megint a szót, kezében nyitott könyvvel magyarázott:

— Ezt a könyvet el kell olvasnotok, az a címe: A csillagképek atlasza... Csehek írták, tavaly jelent meg, talán még megkapjátok. Ilyen dolgok... vannak benne például... — Lapozott, keresgélt a könyvben. — Na megvan. Az egyik fejezet címe: „Hulló csillagok és meteorok”. Figyeljete, felolvasok egy részt... „Vannak éjszakák, amikor nagyobb számú hullócsillagok jelennek meg az égen... Ma már ismeretes, hogy a hullócsillagáramok az üstökösök pályáival kapcsolatosak... Sok esetben ismerjük, melyik üstökös pályáján mozognak, és hogy eredetüket hol kell keresnünk...”

A két katona bóbiskolt, a farmerruhás észrette, hogy csak Bondár István figyel rá, megemelte a hangját.

— Vagy mutatok nektek egy csillagtérképet. — Újra lapozott. — Megmutatom nektek a Nagy Medvét. — Megemelte a könyvet, hogy Bondár István is lássa a Nagy Medvét, de a fiúhoz csak a szavak jutottak el. — Ez a csillagrendszer az Északi-sark csillagképehez tartozik. A Nagy Medvéhez csatlakozik a hét fényes csillagból álló nagy Göncölszekér. Ezek a kerekék, ez meg itt a szekér rúdja... Számológátok meg, hét... — Ismét a könyvből idézett: — „Az északi félteke lakója számára talán ez a legjellegzetesebb csillagkép, és mindenkinek, aki meg akarja ismerni az eget, a Nagy Medvénél kell elkezdenie...”

A vonat megrándult, Bondár Istvánban összeolvadtak a szavak: csillagok, meteorok, Göncölszekér, Nagy Medve.

16.43

„Etuskám! Én nem kémkedni küldtem utánad Édesanyámat, nem is értem, hogyan feltételezhetsz ilyesmit rólam, mindössze tudni akartam hallgatásod okát. Jó, hogy írtál, most már megnyugodtam. Továbbtanulásodnak szívből örülök, a varroda bizonyára beválik majd, de azért ne hanyagolj el engemet se... Ugye megígérted, hogy gyakrabban írsz ezután? Bármilyen jó itt, néha mégis nagyon egyedül vagyok, ilyenkor szomorúság fog el, és rettenetes vágy utánad. Nem is tudod, mennyire szeretlek! Édesanyám után nekem te vagy az első a világon. Ha elhagynál, azt hiszem, nem élném túl. Így gondolkodjál hát, Etuskám. Amit vállaltam, kettőnkért tettem, a jövőnkért. Ne csüggedj, még mindennek a kezdetén vagyunk, és *hinnünk kell egymásban*. Minden sikerülni fog, ahogy azt elterveztük. Ha néha türelmetlen vagyok hozzád, bocsásd meg nekem...”

„Kedves Nagyfiam! Ismételt kérésedet, hogy nézzek Eta után, nem tudom teljesíteni. Te is tudod, november elseje óta bejár Újfaluba, a varrodába, véglegesen elkerült mellőlem, azóta nem is láttam. Majd ha hazajössz szabadságra, tisztázzátok egymás dolgát. Én nem tudok többet mondani. Mi jól vagyunk, csak sokat kell dolgozni, de ez már így van, amióta világ a világ. Csak kérdezem, nem tudnál-e most hazaszaladni egy hétvégére? Nyugtalan vagyok miattad, szeretnék veled beszélni...”

„Drága Édesanyám! Nem tudok csak úgy hazaszaladni, nagy a távolság, meg bevallom, pénzem se igen van. De nem azért írom, hogy küldjön, úgy sem fogadnám el. Különben már csak egy jó hónap és itt a karácsony. Tudatom még Édesanyámmal, hogy minden tantárgyból, elméletből, gyakorlatból egyaránt, úgy néz ki, jeles lesznek félévben. Jól vagyok, sokszor csókolom...”

„Kedves Eta! Már megint az ötödik levelemre nem válaszolsz? Én tartom a szavamat. Édesanyámnak egy szóval sem említettem az elhidegüléset. Mégsem írsz?! Kérlek, ennyivel tartozol, bármi történt, őszintén írd meg, nem fogok megharagudni rád. Ha van valakid, azt is... Megpróbálom elviselni, az is jobb lesz, mint a hallgatásod. Már csak három hét és megyek haza. De addig írájál, írájál, írájál...”

„Tisztelt Laci Bátyám! Lány, Eta ügyében írok. Olyanra kérem, ami nekem sorsdöntő lehet: írja meg, mi történt Etával, miért nem válaszol a leveleimre, immáron több mint egy hónapja. Kérem Laci bátyámat, a saját érdekében írja meg a színtiszta igazságot. A zaklatásért szíves elnézését kérem, szeretettel üdvözlöm az egész családot. Tisztelettel: Bondár István.”

17.55

Egy tizenéves fiú és egy idősebb nő ült a szabad helyekre, Bondár István szomszédságába. A vékony arcú fiú egy megkezdett mondatot folytatott:

— ... És tetszik tudni, az volt a legszörnyűbb, hogy a munkatársai közül senki sem jött el Csaba temetésére.

— Ott voltam, tudom — mondta az asszony. — Szegény Sári, már könnyei sem voltak, le volt nyugtatva injekciókkal, tablettákkal... Istenem, két gyerek terhe szakadt a nyakába, két pici gyereké... Vajon ezzel számolt Csaba?

— Már vagy öt éve bajlódott a tüdejével... Egy évig táppénzen is volt, szanatóriumban, állítólag most megint kiújult a baja... Azért csinálta...

— Volt ott más is! Meghasonlott az az ember... Hajtotta magát az erején felül.

Ház, autó, néhány év alatt, aztán kiborult. Mondják, az utolsó időszakban már ivott is.

— Két nappal a halála előtt találkoztam vele... Jöttünk visszafelé Pestről. Kértem tőle, mikor hazaérkeztünk: Te nem szállsz le, Csaba? Mert hogy a vonat már lassított. Csak ingatta a fejét, hogy nem. Most a temetésén hallottam, hogy hetek óta nem járt be a munkahelyére. Reggel eljött otthonról, mintha dolgozni menne, úgy tett, aztán csak utazgatott egész nap ide-oda... Tehette, szabadjegye volt, az jár a vasutasoknak. Hogy ivott-e, arról nem tudok.

— Amikor a tettét elkövette, nem volt beszámítható állapotban, az biztos. Péntekről szombatra virradóra akasztotta fel magát a garázsban... Ott csüngött az új autója mellett, Sári talált rá. A ház még bepucolatlan, és ott az a temérdek ilyen-olyan kölcsön... Szerencsétlen asszony, ez csak kifogta...

Az asszony elhallgatott, elkerekedett szemmel bámult Bondár Istvánra.

— Magának meg mi a baja, kedves?

— Semmi, igazán semmi — mondta a fiú zavartan.

— Csak azért kérdem, hogy sír?... Könnyes a szeme...

Bondár István felugrott a helyéről, a táskáját magához szorította és kimenekült a folyosóra. Még ott is a hátában érezte az asszony kutató tekintetét. „Kedves Eta, Drága Édesanyám, Tisztelt Laci Bátyám...” Megszólítások keringtek a fejében, de nem tudott semmire gondolni... Megnyitotta a kocsiját, kiállt a lépcsőre: a sötétből távoli csillagként ragyogtak felé a főváros fényei.

17.05

A vonat menetrend szerinti pontossággal futott be a józsefvárosi pályaudvarra. A város kora esti forgalma, a rengeteg ember, a nagy fény, hangzavar megzavarta és elbátortalanította a fiút. Jó tízperces ácsorgás után, végre elszánta magát, egy idősebb férfitől megkérdezte, melyik villamos megy a Nyugati felé. Régen volt augusztus 31-e, elfelejtette a városi közlekedést. A Keletinél átszállt a Metróra, egy megálló, s már a Nagykörúton volt... Illetve... A föld alatti kazamatában megint csak elvesztette tájékozódási ösztönét, csak harmadszori próbálkozás után jutott el a 6-os villamos megállójához. A szigetjárdáról a Corvin Áruház kivilágított ablakait bámulta. Az épület előtt óriás Mikulás bácsi állt, szabályos időközönként megbiccentette a fejét és hüvelykujjával a bejárat felé mutatott. A fiú csak sokára jött rá, hogy a Mikulás nem ember, hanem valami bábu, automata, s valószínűleg villanyra működik. Szívesen megnézte volna közelebből is, de jött a 6-os villamos és felszállt rá.

17.40

Elfoglalta a helyét a Hajdú-expresszen. A fülkében egyedül volt, szorongás fogta el, hiányoztak az emberek... Eszébe jutott, hogy ma szombat van, és ilyenkor már mindenki otthon, a családjánál van... Ezért kevés az utas. Ujjaival türelmetlenül dobolt a zöld, műanyag borítású ülésen, percenként megnézte az óráját... Mikor indul már a vonat? Tizenhét tizenöt órakor megrándult a szerelvény, az expressz nekivágott az éjszakának. Bondár István felsóhajtott: végre.

18.28

Újra elolvasta az édesanyja levelét, gondosan, aprólékosan, úgy, hogy minden sora örökké az emlékezetébe vésődött. „Drága nagyfiam! Nehéz a szívem, mert meg kell írnom az igazságot...”

18.52

Bondár István a WC-ben zokogott. Az egész napos izgalom és visszafogottság most tört ki rajta. Nyöszörögve kínlódott a nagy fájdalomtól. Talán csak most fogta fel teljes valóságában, hogy mi történt Etával, kettőjükkel... Mikor kísírta magát, a lábpedálra működő mosdókagylónál megmosta az arcát, rendbeszedte ruházatát. Aztán visszament a helyére. A fülke változatlanul üres volt. Végigfeküdt az ülésen és álomba ringatta magát. Az expressz hatalmas sebességgel vágatott.

20.31

Tompa, mély alvásból arra riadt fel, hogy rázzák a vállát. Idősebb kalauz állt előtte.

— A jegyeket kérném!

A fiú megtörölte izzadtságtól csatakos arcát, majd átnyújtotta a jegyeket, az utazási igazolvánnyal egyetemben.

— Még jó, hogy felébresztettem — mondta kicsit megróvón a kalauz —, elhagytuk Hajdúszoboszlót, mindjárt Debrecenben vagyunk.

— Debrecenben? Máris?

— Máris? — A kalauz mosolygott. — Magának jó idegzete lehet fiam... Végig-aludta az utat. Én negyvennyolc órája szolgálatban vagyok, s ha hazamegyek, nem biztos, hogy el tudok aludni... Na, isten vele. Minden rendben. De most már ne aludjon el... Mert fent marad.

— Dehogyan alszom — Bondár István elrakta a papírokat. — Tessék mondani, elérem még az újfalusi buszt?

A kalauz az órájára pillantott.

— Eléri — mondta. — Nyugodt lehet. Szabadság?

— Olyasféle.

— Érezze jól magát otthon.

— Köszönöm.

A kalauz elment, Bondár István magához ölelte a táskáját, leszálláshoz készülődött.

20.42

Itthon vagyok, sóhajtott magában a fiú, amikor végigment a debreceni nagy-állomás ismerős helyiségein. A három év alatt, amíg bejárt a szakmunkásképzőbe, volt ideje megismerni az épület minden zegét-zugát. Most mégis idegen volt minden. Kiment az állomás elé, a távolsági buszok megállóhelyére. Körülnézett: talán hatan-nyolcan váraкоztak az újfalusi járatra... Szerencsére nem fedezett fel ismerőst közöttük.

20.46

Egyperces késéssel megérkezett a kalauz nélküli kocsi. Ismerős arc — „ez Kabay Barna!” — mosolygott rá a sofőrülésről. Kabay Barna távoli rokona volt Bondár Istvánnak, együtt jártak általános iskolába, kicsit barátkoztak is, de mivel a fiú két évvel idősebb volt nála, hamar elszakadtak egymástól.

— Nahát Pista! Te meg jössz haza? Nahát... Nem gondoltam volna. — Kabay Barna hosszan szorongatta Bondár István kezét.

— Adjál már egy jegyet, és engedj el!

— Ne viccelj! Gyere ülj ide mellém, ez a hely neked van fenntartva.

Bondár István kirántotta a kezét a másik szorításából.

— Azt mondtam, adjál egy jegyet. Itt a pénz!

— Ne hülyéskedj már...

Bondár István észrevette, hogy az utasok közül néhányan kíváncsian figyelnek rájuk.

— Te ne hülyéskedj! — sziszegte.

— Tudom én, hogy miért jöttél haza!

— Fogd be a szád, és add ide azt a kurva jegyet!

— Marha! Most minek játszod meg magad, pont én előttem!... Tudok mindent úgyis!

Kabay Barna letépett egy jegyet és elvette az érte járó pénzt.

— Nesze! Most jó?

Bondár István nem felelt, a kocsi hátuljába ment és levágta magát az egyik ülésre. Mereven bámult az éjszakába. Kabay Barna csengetett, becsukta az ajtókat, indított.

Újfalú főterén állt a busz. Bondár István utolsónak szállt le. Másodunokatestvére, Kabay Barna ott termett mellette, megfogta a vállát.

— Ne marhulj... Gyalog akarsz nekivágni a hat kilométeres útnak? Leteszem a buszt és kiviszlek a motorommal. Jó lesz?

— Eresszél el — mondta Bondár István halkán.

— Pistám... csillapodjál le. — Kabay Barna átölelte az unokatestvérét. — Ami történt, megtörtént. Ne csinálj hülyeséget, hidd el, nem érdemes... Egy kurváért... Nem érdemes.

Bondár István ököllel belevágott Kabay Barna mosolygós arcába. A sofőr hangtalanul lecsúszott az autóbusz első kerekéhez. Bondár István tétova mozdulatot tett, segíteni akart, aztán meggondolta magát és futásnak eredt. A faluból harmadosztályú makadám út vezetett a major felé. Rohant az éjszakába. Haza! Nem érzékelte a decemberi hideg szelet, és azt sem, hogy patakokban folyik az izzadság a testén, mindenütt. Csak futott, futott... Szinte lélegzetvétel nélkül.

Már csak néhány száz méter választotta el az Állami Gazdaságtól, a majorságtól. A makadám útról keskeny bekötő útra fordult. Az út két oldalán facsonkok fehérlettek, a hajdani meggyfák maradványai. Ezeket is kivágták, gondolta magában a fiú. Augusztus végén, mikor elment, a meggyfák még zöldelltek. Persze, hallotta, szélesíteni kell az utat, a gazdaság egyre többet vállal magára, nagyobb hely kell a teherautóknak és a hatalmas kamionoknak. Először csak lassított a futása sebességén, majd lépésre fogta magát... „Most már van időm.” Áthaladt a majorság nevét viselő, két betonoszlopra állított bádógtábla alatt. „Felszabadulás” — ez volt a táblára írva. Hirtelen nagy könnyebbséget érzett, hiszen megérkezett. Hazaérkezett! Elhomályosuló szemekkel nézte a rég látott környéket: Jobbra két sor ház, a szolgálati lakások, az egyikben ők laknak. Balra az istállók, a tehenészet és a bornyászat. Hátul a lovak istállója, meg a kiscsikóké... Azontúl a juhok szállása. Egészen hátul a mezőgazdasági gépek javítóműhelye... Régen úgy nevezték, az a gépállomás... És középen, a házsorok és a melléképületek derékszögében: a Művelődési Ház! Pazarul kivilágítva, itt tartják a lakodalmat. Az Etáét és a Virágos Menyhértét! Virágos Menyhért? Ki lehet az az ember? Elment a sötétbe burkolt házak előtt, mindenki a lakodalomban van, gondolta magában, miközben egy pillanatra megállt a házuk előtt. Felvetődött benne, hogy átöltözik civilbe. De a kísértés csak néhány másodpercig tartott: lássák olyannak az itthoniak, amilyen valójában — katonának. Meg a szolgálati szabályzat is eszébe jutott... És Bondár István kötelességtudó katona volt.

Szépen úszik a vadkacsa a vizen,

Szépen legel a barom a réten.

Szépen szól a csengő a nyakában,

Tied leszek én babám nemsokára.

Egy oszlop takarásában állt a Művelődési Ház előcsarnokában, hallgatta a kiszűrődő éneket. Rejtekhelyéről tökéletesen látta majdnem az egész termet. A helyiség két oldalán, két hosszú egyenes vonalban összetolt asztalok sora húzódott, ismerős és ismeretlen emberek szorongtak egymás mellett. Legalább kétszázan lehettek. Középen a színpad alatt, elkülönített, kiemelt helyen ült a menyasszony és a vőlegény... Oldalukon a két tanú, feleségestől. Fent a színpadon Kolompár Anti bácsi és zenekara hallgatónótákat játszott. Bondár István felmérte a helyzetet: nem régen lehetnek túl a vacsorán, az asztali áldáson (ilyenkor a Himnuszt szokták elénekelni, s közben a cigányok tányéroznak), most a csendes mulatásnál tartanak, ezután jön majd a tánc, éjfélig. Eta arcát nem látta, a távolból csak ruhájának fehérje égett a szemébe. A zenekar nótát váltott, egészséges teli torkok fújták, hogy:

Összel érik babám a fekete szőlő
Te voltál az igazi szeretóm...

Bondár István kedvenc nótáját játszották. Mintha tudnák, hogy itthon vagyok, gondolta magában, és belekapaszkodott az oszlopba.

Bocsáss meg ha vala-valaha vétkeztem.
Ellenedre babám rosszat cselekedtem.

Arra eszmélt, hogy két kicsi sovány kar ágaskodik feléje.

— Drága kisfiam, hát hazajöttél?! Mégiscsak eljöttél? Ezt kellett megérned, te boldogtalan gyermek.

Száraz kis parasztasszony csókolgatta az arcát, simogatta a fejét. A keresztanyja volt. Édesanyja lánykori barátnője.

— Csókolom keresztanyám.

— Te szerencsétlen! — Az asszony elsírta magát, kezét összekulcsolta maga előtt, úgy sopánkodott.

— Látod, ez a hála... Csak botrányt ne csinálj, kis csillagom.

A fiú hallgatott. A korán megöregedett asszony elcsendesedett, kifújta az orrát, aztán magára mutatott.

— Látod, én meg csak így vagyok, parasztosan, surrkötényben. Elhívtak főszakácsnak, nem mondhattam nemet... Két nap óta egyfolytában dolgozunk, alig állok a lábamon. Pedig táppénzen vagyok, ideggel. Kivagyok drága fiam... A keresztapád, az víz engem a sírba... Megvadult vén korára, iszik, most jött ki rajta... azt a kis spórolt pénzünk, azt mondja, mind elissza. Az a baj tudod, hogy nincs gyerekünk, de hát tehetek én róla, hogy nem adott az ég... Amúgy mindenkünk megvolna, csak az ital, az teszi tönkre az életünket...

— Nem látom édesanyámékat — szólalt meg a fiú.

— Itt vannak, hogyné, a bal soron ülnek, innen nem is láthatod őket... Mindenki itt van a majorságból, nagy lakodalom ez... Meg a vőlegény rokonsága, Békésből.

— Békésiek?

— Azok, azok, idegenek. A vőlegényről, Virágos Menyhértről hallottál? — Nem várva választ az asszony, tovább sustorgott. — Üzemmérnök Újfaluban, a gyárban valami nagy fej, Etát is ő vitte be a varrodába, a szüreti bálon ismerkedtek meg... És látod már itt is van a lakodalom.

Bondár István megszédült.

— A szüreti bálon? Azt tetszik mondani?

— Hát ezt sem tudtad, te szegény fiú? — Az asszony halkan sírdogált. — Látod, mégsem kellett volna elmenned katonának... Most aztán a saját károdon láthatod, hogy milyenek a mai lányok... — Megint a fiúba csimpaszkodott. — Ne higgyél te ezután egynek sem, azt mondom neked.

— Eresszen el keresztanyám, bemegyek!

— Bemész? Ezek után, bemész?!

— Bemegyek! — ismételte konokul a fiú.

22.46

Mikor belépett a terembe, egy pillanatra elhallgatott a zenekar, s kétszáz szempár ugrott a fiúra. Bondár István először a szüleit köszöntötte. Az apja már ittas volt.

— Na kölykőm, hát csak eljöttél. — Ennyit mondott, kezét fogott a fiával, aztán visszaült a helyére és előrebukott fejjel dúdolta a következő hallgatót, amelyikbe a zenekar belekezdett.

Nincsen széle a mostani kendőnek,
Nincsen párja a mostani legénynek,

Veszek olyan kendőt, melynek széle lesz,
Tartok olyan szeretőt, mely igaz lesz.

Az édesanya két kezében tartotta a fia arcát.

— Jól vagy?

— Jól vagyok, édesanyám.

— Most oda kell menned az új párhoz, köszöntened kell őket.

— Úgy lesz, édesanyám. A testvéreim?

— Kint vannak... a macskapadnál, a többi gyerekkel...

Na, menj már! Mindenki minket figyel.

Az anya szigorú tekintete elkísérte a fiút a nászasztalig. Ott állt a fiú a meny-asszony előtt.

— Szerbusz — mondta csendesen.

A lány arcán rózsák égtek.

— Szerbusz — pihegte.

A vőlegény is felemelkedett a helyéről, enyhén spicces volt, kedves mosollyal nyújtotta a kezét.

— Szerbusz koma! Virágos Menyhért vagyok. Ne mondd, tudom, te voltál Etus gyermekkori játszópajtása! Tudok én mindent... Örülök, hogy eljöttél, hogy megtiszteltél bennünket!...

Az ifjú ember hangjában nem volt gúny, csak a győztes hím elégedettsége. Bondár István elfogadta a feléje nyújtott kezét, sokáig, szinte megbabonázottan nézte a szép férfit. Mert Virágos Menyhért igazán szép férfi volt: barna arcában feketén tüzeltek a szemek, a foga hófehér volt... és a haja... kékesen csillogó fekete haja a válláig ért. Csak néhány évvel volt idősebb Bondár Istvánnál, mégis egy világ választotta el őket egymástól. Szorongatták egymás kezét.

— Ugye nem haragszol rám? — kérdezte Virágos Menyhért.

Bondár István szemével a színpad felé intett, egyenest Kolompár Anti bácsinak, hogy kezdjenek már új nótába, tudta, hogy a nagy csendben mindenki őket figyeli. Meg is szólalt a zenekar, szép nótát húztak.

Amerre mégy, édes rózsám kívánom,
Hogy a rét is előtted piros rózsává váljon.
A zöld fű is előtted, aranyalmát teremjen,
Hogy a szívem soha el ne feledjen.

Bondár István kívárta a nóta végét, csak akkor szólalt meg:

— Legyetek boldogok.

Egyenes tartással, fejbiccentéssel köszöntve a rokonokat és az ismerősöket, visszament a szüleihez.

23.30

A Művelődési Ház különtermében, az alkalmilag kinevezett ruhatárban tálalták fel Bondár Istvánnak az ünnepi vacsorát. A fiú derekasan evett: először csigalevest, aztán borjúpaprikást, majd négy darab töltöttkáposztát, s végül, egy fél sült tyúkot. A keresztanyja rakta elébe az ételeket, némán, de éber szemekkel és hegyezett fülekkel figyelte és hallgatta az örömanyt, Etus édesanyját, ahogy az eseményeket kommentálta.

— Hát így történt Istvánkám... Ki tehet róla? Tudod, én őszintén szólva sajnálom, hogy nem te lettél... a vöm, hiszen gyerekkorotok óta... Na szóval, sajnálom, de neked is el kell fogadnod a tényeket, bele kell nyugodnod... Örülök, hogy eljöttél, és hogy nem csináltál botrányt. Kicsit félttem... De majd meglátod, te is megtalálod az igazit. Fiatal vagy, előtted a jövő... És hát egy katonának minden ujjára...

Két kisfiú és három kislány szaladt be a szobába, Bondár István testvérei. Körbefogták, simogatták, csókolgatták a bátyjukat.

— Mit hoztál? — kérdezte a legkisebb, a hatéves Balázs.

A fiú a táskájára bökött.

— Ott van, vegyétek ki. Mogyorós csoki. Mindenkinek egy-egy szelet jár.

Éva, a középső lány elhúzta a száját.

— Mást nem hoztál?

A keresztanya elhessentette a gyerekeket.

— Hagyjátok enni a bátyákat... Hosszú útról jött, éhes.

A gyerekek visszaszaladtak a nagyterembe, a nyitott ajtón át kihallatszott a zenekar hangja: gyorscsárdásokat húztak, közeledett az éjfél, a menyasszonytánc ideje. Bondár István szemét az asztalra függesztette, megállás nélkül evett.

00.02

A vőfély, Kenderesi Imre, keresztülcsörtetett a táncolókon, megállt a színpad előtt, leintette a zenekart és elordította magát:

— Eladó az új asszony! Aki bírja, marja!

Mindenki a bejárathoz fordult: ott állt Eta és Virágos Menyhért. Eta kékfestő ruhában, Virágos Menyhért piros csíkos vászoningben. Frissek voltak és szépek. A tömeg utat nyitott az új párnak. A zenekar munkához látott, megkezdődött a menyasszonytánc.

Ahogy az ilyenkor illik, először a násznagyok, aztán a szűkebb rokonság s a közeli ismerősök táncoltak az új párral. A fiatalok utoljára maradtak. Két tányér között, Eta násznagya előtt, tornyosra magasodtak a százasok, ötszázasok. Bondár István az édesanyja mellől nézte a felhevült mulatságot. Arra lett figyelmes, hogy az édesanyja pénzt dug a markába.

— Neked külön kell táncolni az új asszonnyal. Felnőtt ember vagy, így szokás — mondta az anyja.

A fiú rövid pillantást vetett a pénzre, ötszázforintos volt. Zsebre gyúrte, komor arccal bólintott: rendben! Szemét Etán tartotta.

01.17

Több mint egy órája tartott a menyasszonytánc, a násznagy előtt már három mélytányér telt meg pénzzel, mikor a fiatalok sorra kerültek. Eta hátán ekkorra csomóba ráncosodott a tarka blúz, arca verejtékben úszott, férje, Virágos Menyhért az utolsó erejével tartotta magát. Ugyanis errefelé az a szokás járja, hogy az új embernek és az új asszonynak minden egyes táncolóval meg kell innia egy pohár bort a csárdások végén. Aztán a csókolódzás következik... Majd kezdődik minden előlről... Eta tudta ezt a szokást, csak belenyalt a borba... A békési Virágos Menyhért meg úgy gondolta, kötelessége minden pohár bort fenéig kiinnia, így történt, hogy a menyasszonytánc vége felé már csonttrészeg volt. Fogytak a táncolni szándékozók, csak néhányan voltak hátra... Fiúk, lányok. Bondár István zsebében szorongatta az ötszázast, nem bírta elszánni magát a táncra. A keresztanyja sündörgött a másik oldalára.

— Kisfiam, nehogy te légy az utolsó! Menjél már — suttogta.

A fiú csak állt és hallgatott. A keresztanyja közel hajolt a füléhez, úgy mondta:

— Nem veszel észre semmit Etuson? Nem? Figyeld csak meg az alakját... Látod már? Terhes! A harmadik hónapban van. Ezért volt a nagy sietség! Érted, ugye? Most ez a divat gyermekem, állapotosan férjhez menni... Bezzeg régen, az én koromban. Úristen!

Bondár Istvánból minden erő kiszaladt, percek teltek el, amíg felfogta a keresztanya beszédét. Akkor intett a násznagynak, jelezte, hogy most ő következik. Váratlanul nagy csend lett a teremben, a zenekar is elhallgatott. Etus elfehéredett arccal várakozott. Virágos Menyhért kezében tele pohár imbolygott. Bondár István megmarkolt két üres székét, letette az új pár elé:

— Üljetek le!

A tömeg felmorajlott.

— Pihenjetelek egy kicsit — magyarázkodott Bondár István. A primás felé intett.

— Lassú nótát Anti bátyám! Az ötszázforintost a tányérra helyezte, a násznagy elé.

— Tessék!

Felcsendült a dal:

Édes jó anyám, nem írhatok levelet,
Szilaj csikó elrúgta a kezemet,
Szilaj csikó fájdalmas a rúgása,
Sír a jó anyám, hallik a zokogása...

Mindenki Bondár Istvánt nézte, aki felemelt fejvel, valahová a semmibe bámult. Mikor a zenekar másodszor is belekezdett a nótába, a fiú intett a fejével: elég! Meghajtotta magát az új pár előtt, és kiment a teremből.

01.52

Az alkalmilag kinevezett ruhatárban öltözködött, ott állt tőle karnyújtásnyira az édesanyja.

— Elmesz?

— Elmegyek.

— Karácsonyra hazajössz?

— Hazajövök.

— Már csak három hét.

— Már csak három hét — ismételte a fiú.

— Levágjuk a disznót az ünnep második napján. Jó lesz?

— Jó lesz, édesanyám.

Álltak egymással szemben, a fiú menetkészen. Az anyja, először tette életében, magához ölelte a fiát.

— Az én fiam vagy. Büszke vagyok rád.

A fiú megemelte az édesanyja kezét, megcsókolta. Ő is először tette.

— Kezít csókolom.

— Írjál! Ahogy megérkeztél, írd!

A fiú már az ajtóból szólt vissza.

— Ne aggódjon, nem lesz semmi baj.

Kilépett a decemberi éjszakába. Az égre nézett, kereste a Göncölszekeret. A farmerruhás fiú szavai jártak az eszében. De hiába kutatózott az égbolton, a Göncölszekeret nem találta meg.

15.05

Havazott, mikor leszállt a vonatról. Nem sietett. Jócskán volt még ideje az eltávozás határidejéig, huszonnégy óráig, azaz éjjelig. A mozi előtt ment el, figyel-mét nem kerülte el, hogy a tiszthelyettes-hallgatók és a sorkatonák közül milyen sokan várákznak a félnégyes előadás kezdetére. Egyszerre ott termett mellette Horváth Jóska.

— Pista! Bondár Pista — kiabálta a kisfiú. — Hoztál sült tyúkot?

Ott álltak egymással szemközt.

— Nem hoztam — mondta Bondár István. — Ne haragudjál, nem volt rá időm.

— Hát tortát?

— Azt se...

— Nem baj. — A kisfiú felrántotta a vállát. — Különben is az volt ebédre. Stefánia szelet. Jössz moziba? Gyere mán, jó film lesz, azt mondják...

— Nincs most kedvem...

Hallgattak. A kisfiú szólalt meg elsőnek.

— De este, a vacsora után, ugye megkereshetlek?

Bondár István mosolygott.

— Ma hideg kaja van... Már megkaptátok délben.

— A tévésobában... Megkereshetlek? — kérdezte a kisfiú, mint aki nem is hallotta mit mondott előbb a másik.

— Rendben van. Menj vissza a többiekhez, mindjárt kezdődik a film.

— Addig pihend ki magadat. — Hirtelen elkomolyodott a kisfiú. — Történt valami?

- Ugyan? — Bondár István megsimogatta a kisfiú fejét. — Semmi különös.
- Akkor jó! Szóval este a tévésobában? Ott leszel? Igazán?
- Ott leszek — mondta Bondár István.

Horváth Jóska visszament a többiekhez, Bondár István a laktanya felé vette az útját. Most kezdett csak igazán havazni. A kövér hópelyhek a fiú arcára tapadtak, de nem törölte le.

15.38

A kapuügyeletnél felmutatta a papírjait, új örök voltak, nem kérdezősködtek. Csak a zászlóalj-ügyeletnél kérdezte meg az egyik évfolyamtársa.

- Te meg? Minek jöttél meg ilyen korán?
- Csak! — mondta Bondár István és a körlethelyére ment.

A napostiszt irodája mellett ment el, tudta, hogy ma Kerekes hadnagy a soros. de nem kopogott be hozzá. A hálóteremben átöltözött, és lefeküdt az ágyára. A tizenkét ágyas szobában egyedül volt.

Arra ébredt, hogy Kerekes hadnagy az ágya előtt áll, és őt figyeli. Felugrott, jelenteni akart, de a hadnagy leintette.

— Maradjon! Csak látni akartam... Mondták, hogy megérkezett... Vártam. Egész nap.

Bondár István visszahanyatlott az ágyára, tarkója alá kulcsolta a kezét. Hallgattott. A hadnagy menni készült.

- Pihenjen, majd holnap beszélgetünk.

Mivel Bondár István nem válaszolt, a hadnagy kiment a hálóteremből. A fiú álmatlanul bámult maga elé.

18.02

Felkelt az ágyáról, bement a tévésobába. Talán tizen-tizenketten ültek a készülék előtt. A szép bemondónő: Kudlik Júlia kommentálta az eseményeket, a rákgyógyítás újabb eredményeiről tudósítottak a filmfelvételek. Bondár István néhány perc után átment a laktanya másik klubsobájába, ahol a kiképzőbázis kamarazenekara próbált. Leült a barátja, Soós Tamás mellé. A nógrádi fiú kivörösödött arccal fújta a trombitáját, kérdően felvonta a szemöldökét: mi van? Bondár István nem válaszolt, a kottába pillantott. Pergolesi: A-dúr concertino — olvasta az első oldalon. Megpróbálta leolvasni a hangjegyeket... Nem ment. Arra gondolt, hogy milyen jó lehet Soós Tamásnak, meg a zenekar többi tagjának, hogy értenek a muzsikáláshoz, ő semmilyen hangszeren nem tudott játszani. Még pikulán sem. — Talán ha lenne egy citerazenekar... De citerazenekar nem volt a laktanyában.

18.33

Bekopogott Kerekes hadnagyhoz. A hadnagy éppen valami jelentést körmölt, mikor a fiú belépett, várakozóan letette a tollát az asztalra.

- Mi a baj, Pista?
- Bondár Istvánnak nem jött ki hang a torkán, remegett.

- Rosszul van? — lépett hozzá a hadnagy.

— Hadnagy elvtárs jelentem... — Bondár István a combjához szorította a kezét. — Tegnap este... megvertem egy embert.

- A hadnagy elvesztette a biztonságát, tétován kérdezte:

- Mit csinált?

— Tegnap éjszaka leütöttem az unokatestvéremet... Tetszik tudni ő az a sofőr... Szóval... ő vitt haza Újfaluba... Lekurvázta a menyasszonyomat... Etát. A volt menyasszonyomat... Azért történt... Elvesztettem a fejem...

- Más jelentenivalója nincs? — kérdezte a hadnagy.

— Nincsen! — mondta Bondár István. Majd határozottan hozzátette: — Minden felelősséget vállalok a tettemért.

- Kerekes hadnagy visszament a helyére, a tollával babrált.

— Menjen a körletébe, majd holnap mindent tisztázunk... Pihenjen, most ez a legfontosabb. És nyugodjon meg. — Bondár István kinézett az ablakon, sűrű, nagy pelyhekben hullt a hó.

— Hadnagy elvtárs... Engedélyt kérek hősöprésre.

Kerekes hadnagy az ablak felé fordult. Háttal mondta:

— A nyírfaseprőt megtalálja a helyén... De a körletet ne hagyja el. Figyelni fogom!

Bondár István csak állt.

— Menjen már! Az istenit!

Bondár István még egy darabig nézte a hadnagy hátát, aztán szó nélkül kifordult a helyiségből.

19.00

Egyenletes tempóban, kimért mozdulatokkal septe a havat. Nem sietett. Kimaradásának határidejéig, huszonnégy óráig még bőven volt ideje. A kövér hópelyhek bebújtak a zubbonya alá, a gerincén izzadságpatakokban csordogáltak tovább, lefelé, a lábszáráig. De a fiú mindezzel nem törődött, csak a munkájára figyelt. Olyan szépen söpört, mint még sohasem. Kis szobája ablakából Kerekes hadnagy megindultan nézte a hajladozó fiút. — Kemény kis kölyök! — gondolta magában. — Túléli! Hát persze! Hiszen még előtte van az élet... A teljes emberi élet...

Visszament az íróasztalához, folytatta a félbehagyott munkáját.

A hó meg csak szakadt az égből, egyfolytában, megállás nélkül.

Másnap, ebédszünetben.

Bondár István a betegszobában tért magához. Horváth Jóska ült az ágya szélén.

— Hogy vagy? — kérdezte a kisfiú. — Ugye már nem vagy beteg?

KACHELMANN JÁNOS MUNKÁJA